

Cei zece martiri de la Drobeta-Turnu Severin

*Dan Pupăză
Ion Popescu-Brădiceni
Nicolae Bolocan
Grigore Pupăză*

1. Ceata din Pădure

Cei zece martiri de la Turnu-Severin au fost executați în timpul ocupației germane în 1917 sub învinuirea de a-l fi susținut pe sublocotenentul în rezervă Victor Popescu.

Un document redactat de domnul Nicolae Bolocan ne-a parvenit (nouă: prof. Dan Pupăză și prof.dr. Ion Popescu-Brădiceni). El demarează în forță cu o introducere halucinantă în care autorul demască pe contele Tisza (zis și contele negru) și pe „marele antihrist de la Berlin”.

Unul din ei urmărea distrugerea Serbiei și a României, spre a se întinde până la Marea Neagră și Marea Egee. Celălalt urmărea cucerirea întregii lumi, spre a se împlini profeția lui Nietzsche că numai poporul german este chemat să domnească peste toate celelalte popoare socotite ca inferioare și nedemne de a trăi liber, independent, în autonomie, suveranitate și unitate națională.

În timpul blestematei ocupații care a durat doi ani populația românească (căreia i se luase totul, lăsându-i-se numai ochii „ca să poată plânge” – după cum s-a exprimat mareșalul Mackensen -) a avut foarte mult de suferit; cei care au îndrăznit a se opune au fost arestați și chiar executați (printre ei și moșierul Mihai Cernăianu din comuna Horăști – n.m.).

Una din cele mai zguduitoare drame cu caracter național s-a desfășurat la Turnu-Severin din pricina luptei din rezistență a sublocotenentului și dascălului, luminător al blândului și prea docilului popor român de la sate, Victor Popescu, originar dintr-unul din pitoreștile sate ale Gorjului. Acest demn învățător și patriot ofițer român avea ferma credință că hoardele huno-teutone ce invadaseră Țara ca niște lupi flămânzi vor fi în cele din urmă azvârlite peste hotare de către Armata Română. Dragonii și ulanii lui Wilhelm II (imitator al lui Napoleon-cel-Mare), însoțiți de jandarmii chezaro-crăiești ai aliatului-ependice pe nume Austro-Ungaria au ocupat – bestii ordinare – județele Mehedinți, Gorj, Dolj.

Nemernicii de nemți, de frică să nu se răscoale populația, i-au ridicat, pe oameni, de la vetre, și i-au internat, de pe frontul Orșovei, în lagărul de prizonieri de la Slatina. Era vorba de vreo câteva mii de olteni, la care s-au adăugat cei care se prezentau zilnic la control. Ulterior, fiecărei persoane de peste 15 ani i s-a eliberat o legitimație, faimosul «Ausweis», contra sumei de doi lei/ persoană. Cei care erau prinși fără ausweis erau arestați, bătuți până la sânge de niște bestii inumane, apoi amendați cu sume mari de bani, care trebuiau plătite în argint (iar cei care n-aveau

argint și nu puteau plăti nici în bani de hârtie erau vârați în închisoare până la trei luni).

Cu toată introducerea Ausweisului, populația rurală, chiar și cea urbană, care era obișnuită cu libertatea, nu se prea sinchisea de Ausweisul teutonilor așa că se sustrăgea controlului. Țăranii stăteau ascunși, până ce erau denunțați de acei spioni mizerabili, care mișunau prin sate, de teapa călugărului Aftangel Toma din Tismana și a preotului Gr.Roșoga din Peșteana-Gorj, ori Elena Knoll din Turnu-Severin. România și-a avut întotdeauna trădătorii ei de neam și țară exact cum și-i are și azi, în tulbura tranziție post-NATO și post-EU.

Însă sublocotenentul Victor Popescu, în vinele căruia clocotea sângele pandurilor lui Tudor Vladimirescu, s-a retras în codru, însoțit de câțiva plutonieri devotați, având cu ei două mitraliere, mai multe puști și un stoc oarecare de muniție. Dorind a organiza o trupă pentru a combate inamicul, a lansat o Proclamațiune, după cum urmează:

„Proclamațiune*)

**) Această Proclamațiune am aflat-o în dosarul Victor Popescu al Tribunalului Marțial german din Turnu-Severin.*

Domnilor Primari!

Frați Români!

Soldați!

Trăim timpuri grele și vom trăi și mai rău, dacă nu ne vom uni și dacă ne vom pârâ unul pe altul, germanilor și ungurilor.

Deșteptați-vă și înviați odată, cum a înviat și codrul. Arătați fiecare din voi că mai aveți sânge românesc în vinele voastre.

Puneți mâna pe coasă, topor, sapă și pari și „cântați veșnica pomenire” dușmanului, care ne batjocorește femeile și fetele noastre, ne ia hrana și laptele de la gura copiilor.

Decât prizonieri schingiuiți și cu familiile batjocorite de dușmani, mai bine la codru cu arma în mână, făcându-ne datoria pentru Țară ca strămoșii noștri, sau să murim! Iar voi, soldați, pe cari nenorocul v'a despărțit de frații voștri, nu vă mai predați inamicului, căci rău va fi de voi. De ați avut gând de predare, sau ați căzut prizonieri, de ce n'ați rămas la dușman, ci ați venit acasă ca să vă predați neamțului? Aceasta probează celor mari că ați fugit de pe front ca să vă predați inamicului, lucru pentru care legea militară vă pedepsește cu moartea. Mai este puțin timp ca să vă îndreptați. Nu vă mai duceți la dușman, ci căutați pe șefii voștri și înainte la datorie!, așa cum ați jurat pe Drapelul Țării!

Fală va fi vouă, când frații și șefii voștri vă vor găsi și pe voi făcându-vă datoria. Băgați de seamă că e multă armată d'a noastră p'aicia, și nu vă luați după minciunile dușmanilor, cari zic că armata română a murit.

Ei se laudă că sunt grozavi pe toate fronturile, dar de fapt sunt cu șalele frânte în toate părțile. Ei sunt gata să fugă ca țigani, căutând să vă ia totul, căci acasă la ei mor de foame. Dar noi, unindu-ne cu toții, să dăm o raită asupra lor!

Oriunde îi prindeți, *puneți-le mirul* sau vestiți-ne pe noi, cari știm să le „*cântăm veșnica pomenire*”

Soldați de toate categoriile!

Eu ofițerul vostru vă ordon ca fără nici o întârziere să vă prezentați la Statul meu Major în Pădure, pentru ca împreună cu ofițerul vostru să luptați și să vă faceți datoria față de Țară și Rege. Nu uitați că ați jurat în față lui Dumnezeu de a fi credincioși Țării, Regelui și Drapelului nostru care a fâlfâit peste Carpați și care cu ajutorul lui Dumnezeu va mai fâlfâi și pe alte meleaguri. Gândiți-vă că jurământul, care e sfânt, trebuie ținut în orice împrejurări și feriți-vă de a cădea în păcate, căci, de nu veți da ascultare acestui ordin ce vi se dă în numele Țării Românești, vă încărcăți cu grele păcate și va veni odată vremea, când fiecare va trebui să dea socoteală de faptele sale. Cei ce nu se vor supune ordinului de față vor fi considerați ca niște lași, dezertori și trădători și-și vor lua răsplata după merit.

Primari și săteni!

Nu mai pârâți pe prizonieri, nu mai dați dușmanului armătura noastră, ci dați-o soldaților noștri pe cari îi veți trimite să urmeze pe șefii lor. Cel ce vinde Țara, armătura și soldații, va fi pedepsit cu moartea!

Să nu gândească nici un român, că noi rămânem la Nemți! Nu! asta nici odată!

Aceasta s'o creadă numai dușmanii și nemernicii, cari cred în ei și le spală picioarele, făcându-le toate gusturile și care au uitat că sunt români, devenind damblagii ca și germanii; dar le va trece în curând de aceasta groaznică boală; când vor veni ai noștri, le vor da ca doctorie „ciocolată” de oțel de la Arsenal și „ouă” cu „unt” din țeava de tun și de armă.

Vedeți că fronturile sunt aproape și ei sunt închiși ca în cutie, ne mai știind pe unde să fugă, ceea ce vom proba în curând. De năcaz, mizerabilii și damblagiii s'au ocupat să bată biete la femei, copiii și oamenii bătrâni, căci cu soldații nu mai sunt în stare să se bată, fiind neputincioși. De li-e dor de scărpinat, să vină la noi și-i vom scărpinga. Să lase femeile și copiii în pace, căci sunt nevinovați. Ei se vor supăra și vor încerca să ne prindă, dar va fi în zadar, și dacă ne vor prinde, ne vor lua numai morți, dar vii niciodată!

Vom muri ca români, iar nu ca mișei și trădători de Țară.

Recruți!

Feriți-vă de apelurile lor, căci vor să pună mâna pe voi.

Soldați!

Veniți cât mai curând în pădure la șefii voștri, cari își fac datoria și înainte cu Dumnezeu!

Să vă dea Dumnezeu inimă și curajul strămoșilor noștri spre a ne apăra Țara, așa să ne ajute Dumnezeu!

Vă așteptăm, soldați Români!

Dată în codrii Mehedințului în luna Mai 1917.

(s. s.) *Victor Popescu*, sublocotenent și Statul său major.”

Proclamația de mai sus, multiplicată la șapirograf, s-a distribuit noaptea și s-a afișat pe zidurile școlilor și ale primăriilor, a convins vreo 15 bravi români să se alăture lui Victor Popescu, care dimpreună cu prizonierii italieni și ruși, evadați din lagăr, alcătuiseră o trupă de vreo 30 de luptători sub coordonarea vajnicului lor comandant. Populația din apropierea „raionului de operații” aprovizionă cu cele necesare traiului și „războiului de gherilă” pe cei din Ceata din Pădure. Mulți ulani au fost împușcați și zilnic se găseau câteva patrulare mitraliate împreună cu caii lor, fie ele pedestre dar și de cavalerie.

„Spre finele lunii mai, luptele de guerilă se întetiseră așa de mult încât Nemții, în spaima și nedumerirea lor, au pus în mișcare batalioane întregi de infanterie, detașamente mai mari de cavalerie, ba n-a lipsit nici artileria, căci nu o singură dată se auzeau tunurile bubuind”... Văzând una ca asta, nemții au recurs la spionaj. „Și acest spionaj era atât cu atât mai odios cu câte el se făcea de către fiii ai aceluiași popor, care lupta pe moarte și pe viață pentru a-și apăra dreptul la a trăi printre popoare. S-au găsit, destui mișei, care pentru un blid de linte s-au pus în serviciul dușmanului vânzându-și frații. Cei mai periculoși și destoinici spioni ai Nemților au fost călugărul, cum am mai arătat, Toma și preotul Gr. Roșaga din Peșteana-Gorj. Comandatura din Târgu-Jiu a dat ordin ca ostaticilor de la Tismana să li se retragă dreptul de a se mai mișca liber înlăuntrul raionului de 3 km din jurul Mănăstirii.

Dar „banda” lui Victor Popescu era încă bine ascunsă și ucidea sistematic patrulele și soldații ocupanți deși se fixase un premiu de 50000 lei pe capul lui Victor Popescu. Acesta a luat urgent măsură să-l lichideze pe „călugărul Toma” în noaptea de 30 spre 31 mai 1917. A doua zi dimineața, teutonii găsiră cadavrul nemernicului spion, pe pieptul căruia era prinsă cu un ac o ținută cu următoarea „inscripție”: „Așa vor păți toți aceia cari își trădează frații și stau în slujba dușmanului”. Spaima preotului Roșoga „se constată din actul confidențial No. 111 / Rez. din 24 iunie 1917, adresat de către Comandatura austriacă din Petreștii-de-Sus către Comandatura de Etape No. 22 din Severin. Printre cei arestați în urma denunțării acestui spion se afla și Dl. Constantin Naum, administratorul moșiei Eforiei Spitalelor Civile din Peșteana-de-Sus. Aceasta reiese din actul susmenționat cât și din actul confidențial ad. No. 111 / Rez. al Comandaturii austriece către Tribunalul Marțial al Comandaturii de Etape No. 22 din Turnu-Severin.

Activitatea întregii haite de spioni a avut de rezultat arestarea următoarelor persoane și anume:

- + Notarul Const. Cojocaru din com. Negomiru,
- + Moșierul Mihai Cernăianu din com. Horăști,
- + Plugarul Stancu Croitoru din com. Grozești,
- + Plugarul Tudor Ungureanu din com. Grozești,
- + Primarul Petre Vâlceanu din com. Bolboși,
- Dumitru Popescu, tatăl lui Victor Popescu,
- Vasile Velican din comuna Valea-cu-Apă,
- Const Naum, admin. moșiei Eforiei din com. Peșteana-de-Sus
- Const. Podaru, pădurarul acestei moșii,

- + Notarul Ioan Brăescu din comuna Bolboși,
- + învățătorul Nicolae Popescu din com. Covrigi,
- + Plugarul Nicolae Marcu din com. Drăgotești,
- + Plugarul Ilie Giumanca din com. Grozești,
- + Plugarul Ioan Noroceă din com. Bolboși,
- Femeia Eftica George Giosu din com. Bolboși,

2. Încercarea doamnei Mariana Ionescu

Acum vom relata odiseea retragerii lui Victor Popescu în Moldova, unde Regele Ferdinand I ca un al doilea Decebal, înconjurat de rămășițele bravelor sale armate reorganizate, își făceau datoria, apărând cu mari sacrificii ultimul colțișor al Țării, în speranța unor vremuri mai bune ce aveau să vie și cari trebuiau să vie. „Numai Victor Popescu ar putea s-o descrie, el, care, deghizat în haine de preot, ca cerșetor și evreu, și fotografiat chiar de Nemți, cu cari uneori sta la masă, a avut norocul de a trece prin frontul lor, fără a fi prins. Acasă, cele două surori ale căpitanului Cernăianu și fiicele moșierului Cernăianu din Horăști, Alvina și Marietta, au fost bătute de soldații lui Wilhelm II până la sânge, spre a depune mărturie contra tatălui lor și contra lui Victor Popescu. (a se vedea documentul publicat de ziarul Alarma Mehedințului No. 15 din 3.11.1919).

În interval (istoria își care paralelisme ei cate te lasă perplex, își are „fronturile” ei simultane – n.n., D.P., I.P.B.), Tribunalul Marțial al Comandaturii de Etape nr. 22 din Turnu Severin, lucra de zor și pe nerăsuflăte la instruirea acestui senzațional proces în care cei 16 arestați erau acuzați de „trădare în timp de război”, în propria lor patrie, de crimă, care după legile militare, se pedepsește cu moartea.

Citez din nou din cartea dată nouă spre cercetare de domnul Nicolae Bolocan: „Nemții, adică cei ce aveau infama însărcinare de a judeca pe niște bieți oameni fără apărare, cari n-aveau altă vină decât că și-au iubit prea mult țara și neamul, - în scrupulozitatea lor, se sileau să stoarcă martorilor depoziții împovărătoare pe baza cărora să poată apoi pronunța sentința de moarte. Sforțările lor au fost însă zadarnice, căci, din cei peste șapte sute de martori cari au fost interogați, nici unul n-a depus în contra celor ce luptau în pădure. Acest gest de solidaritate le-a făcut onoare. Cu toate astea, s-au găsit câțiva mișei, ale căror depoziții erau zdrobitoare în contra inculpaților. Printre mărturiile împovărătoare, era și aceea a preotului-iudă Gg. Roșoga, și aceea a fetei Milca pe care bătrânul Cernăianu, ca un adevărat creștin, a crescut-o de suflet, precum și aceea a unei nemțoaice de la Țară”.

Nici prefectul și nici primarul Severinului n-au intervenit, nici cei câțiva avocați ce nu erau internați spre a salva cele zece suflete românești. O singură femeie a plănuit evadarea celor zece condamnați la moarte între 1 și 9 iulie 1917, doamna Marioara Ionescu, ajutată de doi prizonieri italieni... Urmau a fi osândiți la moarte pe 8 iulie 1917, iar sentința a fost executată pe 10 iulie 1917, dimineața.

„Comandantură de Etape 22.

T.-Severin la 11 Iulie 1917.

Încunoștințare.

Prin sentința Consiliului de război a Comandanturei de Etape Nr. 22 din 8 Iulie 1917, au fost osândiți la moarte pentru trădare în timp de război:

1. Notarul Constantin Cojocaru din Negomiru,
2. Moșierul Mihai Cernăianu din Horăști,
3. Învățătorul Nicolae Popescu din Covrigi,
4. Plugarul Stancu Croitoru din Grozești,
5. Plugarul Tudor Ungureanu din Grozești,
- 6 Plugarul Nicolae Marcu din Dragotești,
7. Plugarul Ilie Giumanca din Grozești,
8. Plugarul Ion Noroceca din Bolboși,
9. Primarul Petre Vâlceanu din Bolboși,
10. Notarul Ioan Brăescu din Bolboși.

Această sentință a fost confirmată de Dl Comandant pe ziua de 10 Iulie 1917.

Sentința a fost *astăzi executată*.

(ss) von **Kusenberg** Rittmeister și comandant.”

Deci tot ceea ce plănuise doamna Mariana Ionescu eșuase. Vom acorda spațiu de rigoare relatării acestei extraordinare femei către domnul Nicolae Bolocan și părerii exprimate de cel din urmă:

„Am să Vă spun pe scurt cum s'au petrecut lucrurile. Mă înțelesesem cu acești bravi oameni, ca pe dată ce lovitura se va fi dat, unu din ei să conducă pe cei salvați, încă în aceeași noapte, la locul destinat pentru ascunzătoare, iar celălalt să mă înștiințeze imediat în comuna Breznița, unde'l așteptam. Luându-ne ultimele măsuri de precauțiune, am procedat în noaptea de 6 spre 7 Iulie la punerea planului nostru în executare. Am profitat de întunericul nopții, căci luna eșia foarte târziu, așa că încă înainte de miezul nopții, cele trei garduri de sârma ghimpată, cari înconjurau complexul cazărmilor de Roșiori, erau deja tăiate și imediat ce sentinela fu schimbată la ora 12, cei doi tovarăși se furișaseră spre localul în care erau închiși cei zece martiri. Spargerea zidului urmă să se facă în partea nordică a clădirii, așa pentru ca în cazul când luna ar răsări ei să nu fie văzuți. Unul din cei doi tovarăși, cu ajutorul unei dalte și a unui ciocan de lemn, se apucă imediat la spargerea zidului, iar celalt sta la pândă la colțul clădirii, supraveghind mișcările sentinelei ce se plimba încet și tacticos în partea opusă și care nu mult după aceia se așeză pe niște lemne, fumând liniștit din pipă.

După un interval de vre-o jumătate de oră, pe când gaura din zid era aproape terminată, — se iviră ca ieșiți din pământ, câțiva soldați nu departe de sentinela, ce abia avu timpul să strige! „Halt wer da!” cerând parola. Era rondul condus d'un ofițer, care începu să se apropie de localul cu arestații. În acel moment Italianul ce sta la pândă alergă spre camaradul său spre a-l avertiza de pericolul ce s'a ivit și amândoi se retraseră în grabă lângă o altă clădire paralelă ce se afla la o distanță de vre-o 50 de metri, unde se lungiră jos pe pământ spre a nu fi observați. Rondul care probabil că auzise vre-un sgomot suspect, cu

ajutorul unei lămpi electrice ce o avea asupra sa, cercetă cu de amănuntul tot terenul din imediata apropiere a închisorii și spre nenorocirea noastră, descoperi spargerea, începută a zidului. Cei ce aveau asupra lor lampa electrică, în cercetarea lor, se apropiară de cei doi Italiani ce se aflau lungiți pe pământ. Aceștia văzându-se descoperiți, au luat-o numai decât la fugă în direcția locului unde tăiaseră sârmele ghimpate. Nemții fiind în clar cu situația, începură să tragă focuri de pușcă spre cei ce fugeau. Unul din cei doi tovarăși reuși să iese printre sârmele tăiate, fugind pe câmp, venind să mă înștiințeze despre cele întâmplate, iar celalt fiind nimerit în picior d'un glonte, fu imediat prins și încarcerat. Italianul care-mi aduse trista veste îmi spuse că va dispărea imediat, căutând să treacă Dunărea în Serbia și să n'am nici o teamă din partea sa. El m'a asigurat că, nici în cazul când ar fi prins, n'are să mă denunțe, nici el și nici camaradul său rănit, căzut în mâna Nemților. După această nenorocită întâmplare, am stat două zile bolnavă la țară și abia azi venind în oraș, am aflat că sârmanii martiri au fost executați eri dimineață la ora 4. Acest act ce vi-l adusei, mi l-am procurat în schimbul unui gras bacșiș. Acum mă tem numai d'un singur lucru: să nu afle cumva Nemții de la Giuseppe Venotti ca eu am pus la cale evadarea martirilor, căci în acest caz sunt pierdută. Ce părere aveți în această privință?

— Într'adevăr că situația în care vă aflați doamnă este foarte delicată. Dacă veți avea norocul, ca Giuseppe Venotti, sau celalt Italian fugit, să nu vă denunțe, atunci sunteți salvată, iar dacă Nemții în dibăcia lor vor ști să smulgă acestor Italiani vre-o declarație adevărată, atunci desigur că veți sta în fața nenorocirii. Să ne ferească Dumnezeu ca lucrurile să n'ajungă până aci. Am speranța că cei doi Italiani cari nu pot uita binefacerile Dumneavoastră și cari par a fi oameni de caracter vor preferi să moară, decât să denunțe pe binefăcătoarea lor. Aceasta e părerea mea.

D-na Ionescu înainte d'a se despărți de noi ne promise că ne va ține în curent cu cele ce ar afla în privința bietului italian, care se afla în mâinile călăilor săi.”

Ambasada Italiei, de la București, ar trebui să-și recupereze pe acest erou Giuseppe Venotti și să-l celebreze în postumitate, căci trecând Dunărea în Serbia n-a povestit nimănui nimic despre acest tragic și palpitant episod, pierind și el împușcat cam pe la finele lunii Iulie 1917. Acest brav soldat, demn de originea sa latină, a preferat să moară decât să denunțe pe binefăcătoarea sa, putând servi și azi ca exemplu de mare devotament generațiilor viitoare. Lângă monumentul de la umbra unui păducel al sârmanului Giuseppe Venotti (o moviliță fără cruce, fără flori, acoperită cu câteva firicele de iarbă, în Valea Plângerii, fuseseră îngropați și cei zece eroi, pe mormintele cărora câteva flori de mac roșu ca sângele se clătinau melancolic în ușoara suflare a zefirului primăverii; dar și ofițerul sârb, venit de peste Dunăre după informații, și asasinat de nemți în cel mai mare secret, după ce-l denunțase spioana Elena Knoll, proprietara unei tipografii peste drum de hotelul „Traian” din Turnu-Severin.

Despre cele ce s-au petrecut după 1918, în privința episodului de față, vom reveni cu încă un articol, în numărul viitor din LITUA.

Oferim, în continuare, o lucrare a lui Grigore Pupăză referitor tot la Victor Popescu.

Pagini de vitejie înscrise de învățătorii gorjeni în 1916-1918

Prof. Grigore Pupăză (1966)

România a luat parte în Primul Război Mondial alături de Franța, Anglia și Rusia urmărind eliberarea românilor din Transilvania de sub jugul exploataților unguri. Se urmărea lărgirea pieții de desfacere, câștigarea poziției ocupată în stat aci de burghezia maghiară și prin aceasta îmbogățirea rapidă. Masele populare vedeau în eliberarea fraților de peste munți posibilitatea îmbunătățirii condițiilor lor de viață.

Învățătorii formați la școala lui Haret au pregătit zeci de generații în spiritul dragostei de Patrie și al luptei pentru eliberarea românilor ardeleni.

Exemplul ofițerilor, foștii învățători cu care soldații descifraseră în copilărie tainele cărții, a îmbărbătat și mai mult soldații romani.

În fruntea plutoanelor și-au dat viața pe câmpul de luptă 26 învățători din fostul Județ Gorj din care 16 sunt din actualul raion Gorj: Dușe Vasile, Ceașescu D., Lăceanu Aureliu, Popescu P., Calotescu Gh., Diaconescu I., Pațica At., Teoteoi Gh., Pănoiu M., Morjan Ilie, Horhoianu Ion, Găvănescu Grigore, Găvănescu Corneliu și Arjoca-Godinești.

Toți au căzut îndemnându-și ostașii la luptă. Mult mai mulți învățători au rămas cu trupurile ciuruite în focul luptelor. Iată câteva nume de invalizi: Popeangă Petre, Popescu Sebastian-Tismana, Popescu Victor, ș.a.

Convinși de dreptatea cauzei lor, soldații români au luptat cu entuziasm împotriva unui dușman mult mai numeros și superior înarmat, săvârșind adevărate acte de eroism. Așa învățaseră că trebuie să se poarte și în școală.

Un exemplu de eroism care a făcut cinste învățătorilor din Gorj și chiar din întreaga țară îl constituie învățătorul Victor Popescu de la Valea cu Apă, sublocotenent în rezervă în Regimentul 18 Gorj.

Se cunoaște soarta tristă pe care a avut-o Divizia de la Cerna. Neprimind ordinul de retragere la timp, a trebuit să se retragă atunci când inamicul o înconjurase. Prin eforturi grele și eroism, susținând lupte îndârjite de la Cerna și până la Izbiceni lângă Olt, acoperind drumurile cu nesfârșite morminte de eroi, armata de la Cerna găsește la Izbiceni-Olt podul aruncat în aer și fiind redusă la un efectiv mic capitulează. O mare parte din soldați au fugit nevoind să rămână prizonieri și s-au întors la vetrele lor.

Găsindu-se în aceleași condiții, slt. Victor Popescu, învățător gorjean, văzând barbaria armatei de ocupație care jefuia avutul populației de la sate rămase fără nici-un sprijin a organizat o ceată de prizonieri români, completând-o cu prizonieri ruși și italieni fugiți din lagăre. A făcut rost de puști, mitraliere și grenade și au început ataca patrurile și transporturile

dușmane în spatele frontului. Terenurile accidentate împădurite îi ascundeau bine. Mulți nemți și unguri au fost omorâți de această ceată. Numeroase detașamente trimise în urmărirea lui Popescu n-au putut face nimic. Au fost cazuri când au mâncat la masă cu cei ce-l căutau deghizat în călugăr, căldărar sau om de rând. Proclamația afișată noaptea pe ușile bisericilor, școlilor, primăriilor și la răscrucile de drumuri n-a avut efectul urmărit să ridice masele în spatele frontului dar "a întreținut moralul populației greu lovită de ocupația germană" ⁽¹⁾. A pus în zăpăceală pe dușmani care au oferit o sumă mare de bani celui care-l va trăda.

Redăm cuprinsul Proclamației către săteni a lui Victor Popescu, aflată în dosarul "Victor Popescu" al Tribunalului Marțial German din Turnu-Severin.

Proclamațiune

Domnilor primari!
Frați români!
Soldați!

Trăim timpuri grele și vom trăi și mai rău, dacă nu ne vom uni și dacă ne vom pârî unul pe altul germanilor și unguirilor. Deșteptați-vă și înviați odată cum a înviat și codrul. Arătați fiecare din voi că mai aveți sânge românesc în vinele voastre. Puneți mâna pe coase, topor, sapă și pari și cântați *veșnică pomenire* dușmanului, care ne batjocorește femeile și fetele noastre, ne ia hrana și laptele de la gura copiilor. Decât prizonieri schingiuiți și cu familiile batjocorite de dușmani, mai bine la codru cu arma în mână, făcându-ne datoria pentru țară ca strămoșii noștri, sau să murim! Iar voi, soldați, pe care nenorocul v-a despărțit de frații voștri, să nu vă mai predați inamicului, căci rău va fi de voi. De ați avut gând de predare, sau ați căzut prizonieri, de ce n-ați rămas la dușman, ci ați venit acasă ca să vă predați neamțului? Aceasta probează celor mari că ați fugit de pe front ca să vă predați inamicului, lucru pentru care legea militară vă pedepsește cu moartea. Mai este puțin timp ca să vă îndreptați. Nu vă mai duceți la dușmani, ci căutați pe șefii voștri și înainte la datorie așa cum ați jurat pe drapelul Țării! Fală va fi vouă, când frații și șefii voștri vă vor găsi și pe voi făcându-vă datoria. Băgați de seamă că e multă armată de-a noastră pe aicea, și nu vă luați după minciunile dușmanilor care zic că armata română a murit.

Ei se laudă că sunt grozavi pe toate fronturile, dar de fapt sunt cu șalele frânte în toate părțile. Ei sînt gata să fugă ca țiganii, căutând să vă ia totul, căci acasă la ei mor de foame. Dar noi unindu-ne cu toții, să dăm o raită asupra lor oriunde îi prindeți, puneți-le mirul sau vestiți-ne pe noi, care știm să le cântăm *veșnica pomenire*.

Soldați de toate categoriile! Eu ofițerul vostru vă ordon ca fără nicio întârziere să vă prezentați la Statul Meu Major în Pădure, pentru ca împreună cu ofițerul vostru să luptați și să vă faceți datoria față de Țară și Rege. Nu uitați că ați jurat în fața lui Dumnezeu de a fi credincioși Țării, Regelui și Drapelului nostru care a fâlfâit peste Carpați și care cu ajutorul lui Dumnezeu va mai fâlfâi

și pe alte meleaguri. Gândiți-vă că jurământul care e sfânt trebuie ținut în orice împrejurări și feriți-vă de a cădea în păcate, căci de nu veți da ascultare acestui ordin ce vi se dă în numele Țării Românești, vă încărcăți cu grele păcate și va veni odată vremea când fiecare va trebui să dea socoteală de faptele sale. Cei care nu se vor supune ordinului de față vor fi considerați ca niște lași, dezertori și trădători și-și vor lua răsplata după merit.

Primari și săteni!

Nu mai pârâți pe prizonieri, nu mai dați dușmanului armătura noastră, ci dați-o soldaților noștri pe care îi veți trimite să urmeze pe șefii lor. Cel ce vinde Țara, armătura și soldații va fi pedepsit cu moartea.

Să nu se gândească nici-un român că noi rămânem cu nemții.

Nu, asta niciodată! Aceasta s-o creadă numai dușmanii și nemernicii care cred în ei și le spală picioarele, făcându-le toate gusturile și care au uitat că sunt români devenind damblagii ca și germanii, dar le va trece în curând de această groaznică boală când vor veni ai noștri, le vor da ca doctorie "ciocolată" de oțel de la Arsenal și "ouă" cu "unt" din țeavă de tun și de arme...

Vedeți că fronturile sunt pe aproape și ei sunt închiși ca în cutii nemaștiind pe unde să fugă ceea ce vom proba în curând. De necaz mizerabilii și damblagii s-au ocupat să bată biete la femei și copiii și oamenii bătrâni, căci cu soldații nu mai sunt în stare să se bată, fiind neputincioși. De li-e dor de scărpinat, să vină la noi și-i vom scărpină. Să lase femeile și copiii în pace căci sunt nevinovați. Ei se vor supăra și vor încerca să ne prindă dar va fi în zadar, și dacă ne vor prinde, ne vor lua numai morți, dar vii niciodată! Vom muri ca români iar nu ca mișei și trădători de Țară. Recruți! Feriți-vă de apelurile lor căci vor să pună mâna pe voi. Soldați, veniți cât mai curând în Pădure, la șefii voștri care își fac datoria și înainte cu Dumnezeu. Să vă dea Dumnezeu inimă și curajul strămoșilor noștri spre a ne apăra Țara. Așa să ne ajute Dumnezeu! Vă așteptăm, soldați români!

Dată în Codrii Mehedințului în luna mai 1917.

ss/Victor Popescu, slt. și statul său major. ⁽²⁾

Un călugăr de la Mănăstirea Tismana, care făcea spionaj în favoarea germanilor a fost ridicat de oamenii lui Victor Popescu, dus în Pădure și împușcat. După 7 luni de luptă de partizani, învățătorul Victor Popescu împreună cu câțiva gradați a reușit să traverseze teritoriul ocupat și să treacă printre liniile dușmane în Moldova îmbrăcat căldărar.

Chiar documentele germane au vorbit de vitejia lui. După ce descrie lupta dusă cu detașamentul român condus de Victor Popescu în spatele frontului "Dragonar Regiment Konig im Weltkrieg" scrie:

"Fără nici-o îndoială, comandantul detașamentului inamic era un om extraordinar de capabil și energic care, deși știa că partida era pierdută, a știut, totuși, să ne cauzeze toate pierderile posibile". ⁽³⁾

Abia mult mai târziu, când se dăduse coloanei germane o întăritură de aproape o mie de oameni din Divizia 6 Cavalerie, cronicarul neamț adaugă:

"Păcat că nu ne fusese dat să ne putem răzbuna imediat căci eram aproape să-I înconjuram".⁽⁴⁾

Întorși de pe front în anul 1918, învățătorului Victor Popescu, care terorizase întreaga armată de ocupație din Gorj și Mehedinți, găsește casa arsă și familia greu lovită.

Zece ostatici din comunele vecine bănuieți că ar fi adăpostit pe învățătorul Popescu Victor au fost judecați de formă, condamnați la moarte și executați de Tribunalul Marțial German din Turnu-Severin.

Gorjenii, însă, i-au făcut o primire demnă de faptele lui eroice în Târgu-Jiu odată cu terminarea războiului. După 43 de ani de la această primire, iată ce-i scrie Grigore Geamănu, secretar al Consiliului de Stat. Redăm conținutul scrisorii:

Iubite nene Victore,

Scrisoarea dumitale mi-a trezit amintiri din cele mai răscolitoare.

Elev în clasa a III-a de liceu, am făcut parte din mulțimea care în 1918, după alungarea nemților, te-am primit la porțile Târgu-Jiului, și purtat în triumf ca răsplată a actelor de eroism cu care ai întreținut moralul populației greu lovită de ocupația germană.

Au trecut ani mulți...

Mă bucur din inimă aflându-te încă în plină vigoare și sănătos.

Voi sprijini cererea dumitale convins fiind că împlinirea ei îți se cuvine într-o țară și sub un regim care știe să răsplătească actele de eroism puse în slujba poporului.

Te îmbrățișez!

ss/ Gr.Geamănu -11.VIII. 1961

Am analizat mai mult vitejia acestui învățător în Primul Război Mondial socotindu-l un caz tipic pentru învățătorimea gorjeană și nu un caz izolat.

1) Din scrisoarea lui Grigore Geamănu, secretar al Consiliului de Stat, adresată învățătorului Victor Popescu.

2) Nicolae Bolocan, cei zece martiri executați la Turnu –Severin, Tipografia Gutenberg Timișoara, 1924, pag. 10-12.

3) Cultul eroilor noștri, 1924, Războiul nostru descris de dușmani, pag.32.

4) Idem.